

Către: Guvernul României

În atenția Doamnei Prim-ministru Vasilica-Viorica Dăncilă

De la: Senatorul Vlad Alexandrescu

Ref: Raport cu privire la situația copiilor instituționalizați

Doamnă Prim-ministru,

Raportul pe care vi-l transmit este rezultatul unui demers pe care l-am întreprins, în calitate de Senator, în perioada ianuarie 2018 - aprilie 2019, demers prin care am documentat situația copiilor și a tinerilor instituționalizați în centrele de plasament din România și sistemul de protecție a copilului în ansamblul său.

Raportul descrie în amănunt centrele de plasament și spitalele de psihiatrie pentru copii pe care le-am vizitat personal, numeroasele discuții cu tineri și copii aflați sub diferite măsuri de protecție specială, punctele de vedere și recomandările experților și practicienilor cu care m-am consultat, precum și instrumentele de informare – majoritatea constând în întrebări și interpelări parlamentare - care mi-au servit la clădirea bazei factuale a raportului.

Raportul conține analiza pe care am realizat-o și concluziile la care am ajuns cu privire la ce se întâmplă, în fapt, cu cele peste 53.393 de vieți aflate sub măsura protecției speciale la nivel național. Raportul este, totodată, o mărturie despre realitatea nevăzută și necunoscută a copiilor crescuți în instituții de protecție, realitate pe care doresc să o aduc, spre conștientizare, în atenția societății civile și a instituțiilor abilitate ale statului român.

Recomandările formulate la finalul raportului pun accentul pe nevoia urgentă a unei reforme profunde a sistemului de protecție a copiilor astfel încât să-l facă într-adevăr capabil să-și atingă menirea esențială, aceea de a asigura copiilor din grija sa suportul afectiv-emoțional,

Adresa: Calea 13 Septembrie nr. 1-3, sector 5, București, cod poștal: 050711

Telefon: 021 414 11 11; 021 316 03 00; E-mail: vlad.alexandrescu@senat.ro

ocrotirea sănătății, educația adecvată, precum și cunoștințele și deprinderile pentru o viață independentă.

Măsurile care se impun pentru implementarea practică a acestor recomandări intră în aria de competență a numeroase ministere și autorități din subordinea ministerelor din cadrul guvernului pe care îl conduceți, dintre care menționez: Ministerul Educației Naționale, Ministerul Muncii și Justiției Sociale, Ministerul Sănătății, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție etc. Prin urmare vă solicit să luați toate măsurile necesare și urgente pentru constituirea unui Comitet Interministerial, care să analizeze, prin specialiști ai diferitelor instituții, toate aspectele semnalate în acest raport și să identifice, pe baza analizei efectuate, instrumente viabile pentru punerea în practică a recomandărilor pe care acest raport le conține.

Redau în cele ce urmează recomandările și propunerile cuprinse în raport:

1. Instituțiile care au în grijă copii ar trebui să iasă din logica birocratizării și s-o înfrângă, să fie pentru copil o șansă și un garant, totodată, la o dezvoltare normală. Repoziționarea copilului ca individ și centru în acest sistem, și nu tratarea lui laolaltă cu toți ceilalți, ca o simplă unitate într-o statistică, ar fi demersul fundamental, pornind de la care ar trebui gândită remodelarea integrală a creșterii și protecției copilului încredințat statului în România. Acest lucru ar presupune reevaluarea situației fiecărui copil din sistem și trasarea unui parcurs nebirocratic, nestandardizat, creativ și lipsit de prejudecăți, potrivit căruia dezvoltarea capacităților, aptitudinilor, temperamentului și identității fiecărui copil să fie mereu privită ca un obiectiv în sine care să fie verificat periodic.
2. Organizațiilor societății civile și altor persoane care justifică un interes ar trebui să li se permită accesul inopinat și anunțat în centrele de plasament. Un asemenea acces, în baza unui regulament aplicabil la nivel național, ar duce la diminuarea semnificativă a abuzurilor care se petrec în aceste centre și la îmbunătățirea respectării drepturilor acestor copii.
3. ANPDCA, ANPD, MEN, MMJS și MS ar trebui să colecteze și să publice permanent date despre copiii și tinerii din sistemul rezidențial, dar și familial, pentru fiecare județ: vârste,

Adresa: Calea 13 Septembrie nr. 1-3, sector 5, București, cod poștal: 050711

Telefon: 021 414 11 11; 021 316 03 00; E-mail: vlad.alexandrescu@senat.ro

tipuri de dizabilități, probleme de sănătate mintală, unitățile de învățământ în care sunt școlarizați etc.

4. Este necesară asigurarea de urgență a unor programe coerente procesului de formare profesională, față de persoanele interesate să asigure condiții de îngrijire și ocrotire în familia proprie, precum și a salariaților din centrele rezidențiale publice, pentru copiii aflați într-o situație de abandon sau neglijare. Serviciile de specialitate privind formarea vocațional-profesională ar trebui asigurate în regim de externalizare, iar formarea profesională ar trebui obligatoriu completată de un stadiu de practică prin care să se urmărească nivelul abilităților și deprinderilor de înțelegere a particularităților individuale ale copilului/tânărului în-stituționalizat. Entitățile formatoare ar trebui aduse la cunoștința publicului, prin publicare pe paginile de internet ale instituțiilor din sistemul de protecție specială. Programe de formare specifică sunt imperios necesare și pentru asistenții maternali, înainte de a li se încredința copii în plasament, chiar angajarea lor trebuind a fi condiționată de parcurgerea unor asemenea programe.
5. Auditarea centrelor de plasament și a asistenților maternali profesioniști ar trebui să constituie o prioritate pentru ANPDCA. Un audit extern ar trebui să vizeze accesul la sănătate asigurat copiilor din sistemul de protecție specială, precum și diagnosticele și tratamentele primite de copiii cu handicap sau cu probleme cronice de sănătate și tot un audit extern ar trebui să vizeze accesul la educație asigurat copiilor din sistemul de protecție specială. Evaluarea sistemului de protecție specială poate de asemenea fi realizată și pe calea unor formulare de evaluare a serviciilor, a personalului și a mediului în care evoluează copiii aflați sub măsura protecției speciale, la care aceștia să răspundă periodic, sub protecția anonimatului.
6. Principiul prioritar în luarea oricărei măsuri de protecție specială ar trebui să fie stabilitatea relațiilor socio-afective dezvoltate de către minor, prin urmare aceste mutări ar trebui limitate pe cât posibil. Instituționalizarea în sine ar trebui să constituie o soluție de ultim resort, principiul de bază fiind acela că orice copil sau tânăr trebuie să aibă cel puțin nevoile de bază acoperite și acces la servicii de calitate pentru a duce o viață demnă în familie și în comunitate. Numai în acest fel se poate preveni sau, după caz, înlătura instituționalizarea pe motiv de

acces la servicii de recuperare, reabilitare, tratament medical sau educație și, uneori, chiar pe motiv de acces la o locuință și hrană decente.

7. Diversificarea hranei și a îmbrăcăminte primite, precum și o reconfigurare a spațiilor de locuit astfel încât acestea să asigure nevoile copiilor de intimitate și confidențialitate sunt măsuri extrem de necesare pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor și sunt dorite de mulți dintre cei cu care am discutat în timpul vizitelor și după. Nevoia copiilor identificată în timpul vizitelor legată de banii de buzunar primiți lunar în centre ar putea fi rezolvată dacă fiecare copil ar intra în posesia alocației de stat în momentul în care aceasta îi este virată, eventual consiliat fiind de o persoană de referință. Fiecare copil instituționalizat ar trebui să poată decide, împreună cu un reprezentant desemnat al centrului de plasament, pe ce va cheltui această alocație de stat, lunar sau o dată la câteva luni. Într-adevăr, la părăsirea centrului, tânărul ar trebui să primească o indemnizație pentru a-l sprijini să-și înceapă viața independentă, însă această indemnizație ar trebui asigurată din fonduri distincte.
8. Consider că este absolut necesar ca tinerii și copiii să beneficieze de instruire și informații de bază privind drepturile pe care le au în centre și cele pe care le vor avea după ce părăsesc centrele. Numai astfel se poate vorbi de dobândirea unor deprinderi de viață independentă de către acești tineri. Copiii ar trebui să fie stimulați și încurajați continuu să prezinte sau să verbalizeze orice situație disfuncțională apărută în relația de lucru cu adulții aflați în proximitatea sau mediul lor de proveniență. Un mod principal de prevenire a încălcării drepturilor copilului constă în punerea la dispoziție a unor mecanisme adecvate și eficiente de formulare și soluționare a plângerilor de către organisme independente de cele care conduc centrele rezidențiale direct sau indirect.
9. Organizarea, cu caracter permanent, prin personalul centrelor de plasament, de activități vocaționale sau sportive sistematice.
10. Instituirea unor mecanisme clare și eficiente de monitorizare a evoluției post-instituționalizare a tinerilor este urgentă și necesară. Asemenea mecanisme ar trebui să poată releva și analiza câți tineri care părăsesc sistemul de protecție specială se angajează după 18 ani, câți își găsesc o locuință, câți își întemeiază o familie sau, dimpotrivă, câți ajung într-o stare de eșec socio-

profesional, mai exact pe străzi sau în alte situații-limită de supraviețuire. De asemenea, este nevoie de mecanisme de formare, consiliere și asistență financiară a acestor tineri pentru a le facilita integrarea în societate, consolidându-le deprinderile de viață independentă.

11. Repoziționarea copilului ca individ și centru în acest sistem, și nu tratarea lui laolaltă cu toți ceilalți, ca o simplă unitate într-o statistică, ar fi demersul fundamental, pornind de la care ar trebui gândită remodelarea integrală a creșterii și protecției copilului încredințat statului în România. Acest lucru ar presupune reevaluarea situației fiecărui copil din sistem și trasarea unui parcurs nebirocratic, nestandardizat, creativ și lipsit de prejudecăți, potrivit căruia dezvoltarea capacităților, aptitudinilor, temperamentului și identității fiecărui copil să fie mereu privită ca un obiectiv în sine care să fie verificat periodic.
12. Fără o reformare de substanță a unităților numite centre județene de resurse și asistență educațională, tendința actuală de înscriere a copiilor din centrele rezidențiale cu prioritate în învățământul special, și nu în cel de masă nu poate fi modificată. Aceste unități și-au abandonat scopul, acela de a coordona și monitoriza servicii educaționale specifice acordate copiilor/elevilor, cadrelor didactice, părinților și membrilor comunității, pentru a asigura tuturor accesul la o educație de calitate. Dimpotrivă, în relație cu copiii din centrele rezidențiale, aceste unități sunt mai degrabă generatoarele unei birocrații suplimentare, ale cărei decizii le influențează semnificativ parcursul școlar și chiar parcursul de viață.
13. Sistemul de protecție specială este netransparent. O parte semnificativă a datelor prezentate în acest raport, în special privind situația medicală a copiilor aflați sub măsura protecției speciale și privind școlarizarea acestora, au fost obținute în baza unor cereri repetate, pe calea întrebărilor parlamentare sau a interpelărilor. De cele mai multe ori, răspunsurile autorităților au fost incomplete, cu omisiuni vădite și au venit cu întârzieri nejustificate. Or datele la care fac referire ar trebui să fie publicate din oficiu de către autoritățile responsabile, fără omisiuni și cu actualizări periodice. MEN ar trebui să colecteze și să publice permanent date despre copiii și tinerii din sistemul rezidențial, dar și familial, pentru fiecare județ: vârste, tipuri de dizabilități, probleme de sănătate mintală, unitățile de învățământ în care sunt școlarizați etc.

14. Întreg sistemul de protecție specială nu are o înclinație către autoevaluare, și de aceea este nevoie de a introduce practica unor audituri periodice, atât interne cât și externe. Un audit extern ar trebui să vizeze accesul la educație asigurat copiilor din sistemul de protecție specială.
15. Acordarea unei atenții sporite copiilor mici în ce privește evaluarea, intervenția terapeutică precoce cu obiective care să vizeze formarea unui atașament cât mai securizant;
16. Creșterea nivelului de calificare/selectare a personalului de îngrijire printrun program de evaluare psihologică premergător acceptării ca persoane de îngrijire pentru acești copii, cu protocol de evaluare periodică și criterii de excludere. Acest personal ar trebui, de asemenea, să parcurgă un program de formare, evaluare și susținere specific nevoilor copiilor care cresc în lipsa unei familii organizate, abandonati sau expuși unor traume precoce în timpul vieții. În legătură cu acest program de formare a personalului de îngrijire, este necesar un număr minim de ore de terapie individuală cu un psihoterapeut pentru înțelegerea factorilor de risc în practicarea meseriei. Personalul din centrele de plasament ar tre buri să urmeze un curs de psihologia copilului, la care să primească toate informațiile cu privire la etapele de creștere și dezvoltare a copilului, precum și un curs de creștere și educare a copiilor;
17. Elaborarea de protocoale de îngrijire, stimulare cognitivă, susținere terapeutică și medicală, mai ales pentru categoriile mici de vârstă, atât prin activități individuale, cât și prin activități de grup. Cu cât copilul provine dintr-o familie/situație de viață mai defavorizantă, cu atât intervenția precoce va scădea riscul de a evolua spre dificultăți/diagnostice grave mai târziu, precum și necesitatea unor scheme medicamentoase multiple;
18. Întocmirea și adoptarea de către toate DGASPC-urile a unui protocol general de evaluare și reevaluare periodică a copiilor;
19. Existența unor protocoale terapeutice pe fiecare diagnostic (de prescriere și de reevaluare). Reevaluarea de către medicii specialiști pedopsihiatri a tuturor cazurilor, mergând până la revizuirea eventuală a diagnosticului și adaptarea periodică a schemelor terapeutice pe baza unor controale periodice efectuate la intervale regulate de timp;

20. Echipele din centrele de plasament ar trebui să primească o formare de bază în psihoterapie de grup. Ca urmare, echipa centrului ar introduce în practica ei discuții săptămânale despre câte un copil, ca un fel de management de caz, din care să reiasă în mod specific trăsăturile distinctive ale fiecărei situații și măsurile de intervenție pe care echipa de monitorizare din centru le va lua, în fiecare săptămână, în beneficiul copilului. Asemenea echipe ar trebui să fie supervizate de un psiholog din afara centrului, cu formare în psihoterapie, iar la ședințele săptămânale ar trebui să participe tot personalul centrului. Această practică ar constitui și o psihoterapie de grup, dar și o supervizare de specialitate;
21. Obligativitatea ca toți psihologii din centrele de plasament să se înscrie în Colegiul Psihologilor, unde vor urma programe periodice de formare și training și vor obține drept de practică pentru a desfășura ședințe de psihoterapie. În cazul în care instituțiile de protecție specială nu au personalul necesar asigurării tuturor serviciilor necesare pentru intervenție psihologică și pedopsihiatrică, aceste servicii ar trebui externalizate.

Vă solicit, totodată, să-mi comunicați măsurile pe care le-ați decis și acțiunile concrete pe care le-ați întreprins pentru a da eficiență recomandărilor și propunerilor de mai sus precum și rezultatele acțiunilor guvernului pe care îl conduceți.

Vă mulțumesc!

Senator Vlad Alexandrescu

București, 22 aprilie 2019